

EXPUNERE DE MOTIVE la Legea privind tratatele

În prezent, regimul juridic al încheierii tratatelor este reglementat prin Legea nr. 4/1991 privind încheierea și ratificarea tratatelor, cu completările ulterioare.

În contextul dinamicii actuale a relațiilor externe ale României, inclusiv din perspectiva aderării la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și la Uniunea Europeană și având în vedere necesitățile de reglementare demonstrate de practica recentă a instituțiilor române în domeniul încheierii tratatelor, a fost adoptată Legea privind tratatele.

Prin acesta se urmărește introducerea în legislația română a unei reglementări moderne, aduse la zi și eficiente a procedurilor interne pe care le presupune încheierea tratatelor internaționale, dar și a altor aspecte care țin de viața tratatelor ulterior intrării în vigoare. Elaborarea prezentului proiect de lege s-a realizat în conformitate cu sarcinile incluse în Planul legislativ de guvernare pentru anii 2001-2004.

Necesitatea înlocuirii reglementărilor cuprinse în Legea nr. 4/1991 privind încheierea și ratificarea tratatelor, care nu prevedea dispoziții exprese referitoare la fazele încheierii tratatelor, răspunde, în primul rând, cerințelor practice legate de reglementarea cu exactitate a procedurilor interne corespunzătoare fiecărei etape: negocierea, semnarea, exprimarea consimțământului cu privire la tratate, intrarea în vigoare.

Legea privind tratatele este structurată în raport cu principalele etape în încheierea tratatelor. De asemenea, noul act normativ definește unii dintre termenii cei mai utilizați în reglementare, atunci când din dispozitivul textului rezultă această necesitate de precizare, pentru a conferi claritate sporită acesteia și a evita eventuale dificultăți de interpretare.

În ceea ce privește *procedura aprobării negocierii și semnării* unui tratat, sunt precizate cu strictețe etapele care trebuie urmate: elaborarea memorandumului pentru aprobarea negocierii sau semnării, conținutul acestuia, inițiatorii și avizatorii, desfășurarea negocierilor, elaborarea raportului după negociere, parafare și semnare *ad referendum*, eliberarea deplinei puteri pentru semnarea unui tratat.

Pentru a răspunde unor considerente de urgență, legea reglementează procedura excepțională a aprobării simultane a negocierii și semnării, dacă există suficiente elemente să se considere că textul convenit sau adoptat al tratatului nu va conține diferențe substanțiale de fond față de elementele de mandat ale părții române.

De asemenea, proiectul de lege urmărește armonizarea procedurii aprobării negocierii și semnării tratatelor în domeniul în care este necesară aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării cu procedura prevăzută în Legea nr. 415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

În ceea ce privește reglementarea *exprimării consimțământului* de a deveni parte la tratat și *a intrării în vigoare* a acestuia, un prim element de noutate constă în restrângerea sferei tratatelor supuse ratificării în domeniul asumării angajamentelor financiare la acele tratate care presupun modificarea legii bugetului de stat în vigoare. Această modificare va avea efecte pozitive în ceea ce privește derularea cu rapiditate a procedurii încheierii unor acorduri prin care se aduc beneficii certe părții române, cum ar fi cele de împrumut, care sunt aprobate prin hotărâre a Guvernului.

Răspunzând unor cerințe de urgență întâlnite în practică, legea prevede expres posibilitatea ratificării unor tratate, în mod excepțional, prin ordonanță de urgență a Guvernului. Totodată, în vederea asigurării necesităților de securitate juridică, legea reglementează condițiile ce trebuie îndeplinite în acest caz, în conformitate cu prevederile Constituției revizuite, precum și, în cazul tratatelor la nivel de stat, necesitatea obținerii aprobării exprese a Președintelui României.

De asemenea, este creată posibilitatea exprimării consimțământului de a deveni parte la anumite tratate prin semnare, fiind precizată expres sfera tratatelor pentru care această procedură este permisă. Aceasta conduce la creșterea semnificativă a celerității procedurii de intrare în vigoare a tratatelor în anumite domenii, răspunzând unor cerințe concrete rezultate din practică. În cadrul acestora sunt incluse și tratatele prin care România primește asistență financiară nerambursabilă din partea Uniunii Europene, ceea ce va facilita în mod semnificativ încheierea și derularea acestora.

Pentru a veni în întâmpinarea necesităților de urgență pentru începerea aplicării unor tratate, în situații excepționale, legea reglementează posibilitatea aplicării provizorii, până la intrarea în vigoare,

a acestora. Prin limitarea posibilității aplicării provizorii la tratatele la nivel guvernamental care nu trebuie ratificate și la cele la nivel departamental, precum și prin obligativitatea prevederii exprese a acestei posibilități în textul tratatului, se asigură garanțiile de securitate juridică necesare.

Un alt element de noutate este reprezentat de reglementarea detaliată a procedurii de încheiere a tratatelor în formă simplificată prin schimb de note verbale sau de scrisori. Având în vedere practica diplomatică în materie, competența exclusivă a încheierii tratatelor prin schimb de note verbale revine Ministerului Afacerilor Externe, iar cea a încheierii tratatelor prin schimb de scrisori este extinsă doar la ministerul care gestionează problematica integrării europene, pentru a răspunde cerințelor de operativitate impuse în cazul tratatelor prin care România primește asistența financiară nerambursabilă din partea Uniunii Europene. Limitarea competenței încheierii tratatelor în formă simplificată are ca scop garantarea coordonării și controlului în domeniul încheierii tratatelor de către instituțiile competente în domeniul politicii externe.

Legea reglementează în detaliu, de asemenea, alte aspecte esențiale legate de viața tratatelor: formularea, respectiv retragerea de rezerve și declarații, aplicarea, modificarea și ieșirea din vigoare a tratatelor. Dispozițiile nou introduse, referitoare în special la aplicarea tratatelor, sunt menite să asigure respectarea acestora de către toate autoritățile române și subiectele de drept intern, în conformitate cu art. 11 alin. (2) din Constituția României. În același timp, prevederea faptului că dispozițiile tratatelor nu pot fi modificate sau scoase din vigoare prin acte normative interne reprezintă o aplicare eficientă a art. 11 alin. (1) din Constituție.

Având în vedere competențele ce îi revin în domeniul politicii externe, legea reglementează, de asemenea, atribuțiile specifice ale Ministerului Afacerilor Externe cu privire la procedura încheierii tratatelor și a celorlalte aspecte legate de viața acestora, de natură să elimine posibilitățile unor interpretări diferite sau a suprapunerii unor atribuții. Aceste prevederi sunt menite totodată să asigure un control eficient al încheierii și al aplicării lor în dreptul intern.

Pentru asigurarea securității circuitului juridic, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, este introdusă în reglementare o secțiune referitoare la examinarea compatibilității prevederilor proiectelor de tratate cu Constituția României de către Curtea Constituțională, în conformitate cu prevederile în acest sens ale Constituției revizuite.

Un element important este reprezentat de faptul că solicitarea avizului se poate face după convenirea sau adoptarea textului, în orice etapă a încheierii tratatului, pentru a preveni posibilitatea invocării neconstituționalității unor prevederi după semnarea tratatelor. Aceasta dă posibilitatea, în cazul unor observații ale Curții Constituționale, să se solicite renegocierea textului anterior fixării sale prin semnare sau să se formuleze rezerve la tratat în cazul tratatelor multilaterale. Totodată, în conformitate cu prevederile Constituției revizuite, se precizează că în cazul în care tratatul cuprinde dispoziții contrare Constituției, proiectul de lege de ratificare, aderare sau acceptare poate fi promovat numai după încheierea procedurilor de revizuire a Constituției — dispoziții care ar putea avea importanță deosebită pentru asigurarea unei depline concordanțe între dreptul internațional și dreptul intern.

Legea prevede expres că reglementarea acestor competențe ale Curții Constituționale nu aduce atingere (nu se substituie) procedurilor de control al constituționalității legilor prevăzute de Constituția României și legea privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, adaptând, totodată, aceste atribuții specificului procedurii încheierii tratatelor.

Având în vedere dinamica actuală a dezvoltării cooperării dintre autoritățile publice locale din România cu autorități similare din alte state și necesitatea asigurării coordonării în acest domeniu de către instituțiile competente în domeniul politicii externe și a autorităților locale, legea reglementează procedura încheierii înțelegerilor de cooperare de către acestea. Se instituie, în acest sens, obligativitatea avizului Ministerului Afacerilor Externe și al ministerului cu atribuții de sprijin și control al autorităților publice locale, anterior inițierii negocierilor și semnării.

Adoptarea Legii privind tratatele va răspunde necesității creării unui cadru juridic unitar și suplu în acest domeniu, în conformitate cu cerințele contemporane din dreptul intern și internațional, urmând a constitui, totodată, și un instrument eficient în demersurile României de integrare europeană și euroatlantică.

Față de cele prezentate mai sus, Parlamentul României a adoptat Legea privind tratatele.